

Dr. Mirjana Drenovak Ivanović^{66*}

PROTECTION OF THE ENVIRONMENT IN FRANCH LAW

Summary

The paper points out the development of French environmental law, the beginnings of the idea of citizens' environmental rights and the process of the legal protection of the environmental rights. The paper analyzes the consequences of introduction of the Code de l'Environnement. Under some sectoral legislation in environmental law, either a permit or a notification is required for the realisation of hazardous or polluting activities (installations classées). Permit issuing and notification are special administrative procedures. For that reason, the paper analyzes the administrative control of the decisions related to environmental protection and the scope of judicial review in annulment proceedings (contentieux de l'annulation) and full jurisdiction proceedings (contentieux de pleine juridiction).

Key words: *French environmental law; Code de l'Environnement; Référendum d'initiative populaire; Installations classées; Contentieux de pleine juridiction.*

^{66*} Assistant Professor at the University of Belgrade Faculty of Law, mirjana.drenovak@ius.bg.ac.rs

master Mirjana Glintić^{1*}PRIZNANJE I IZVRŠENJE ARBITRAŽNE ODLUKE
PONIŠTENE U ZEMLJI POREKLA U FRANCUSKOM
PRAVU

Sudovi Republike Francuske su prvi dozvolili priznanje i izvršenje arbitražne odluke koja je poništena u zemlji porekla. Kasnije su isti primer sledile i Sjedinjene Američke Države. Iz tog razloga treba uzeti sa rezervom pomalo podrugljivu izjavu Alberta van den Berga (Albert van den Berg) da „kad je arbitražna odluka poništena u zemlji porekla, stranka još uvek može okušati svoju sreću u Francuskoj”² jer je praksa pokazala da se ista situacija može desiti i u drugim državama. Pomenuti nacionalni sudovi su se vodili različitom logikom prilikom odlučivanja u ovim slučajevima, koja ih je na kraju ipak dovela do istog rezultat- dozvole za izvršenje poništene odluke.

Cilj ovog rada je ukazivanje na nedostatke postojeće pravne regulative arbitraže, pri čemu se pre svega misli na Njujoršku konvenciju o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka.³ Rad će se sastojati iz dva dela, uz uvod i zaključak. U prvom delu su predstavljani konkretni i najpoznatiji slučajevi iz francuske sudske prakse u kojima je došlo do priznanja i izvršenja arbitražne odluke. Drugi deo rada je posvećen ukazivanju na argumente terorijske zasnovanosti postupanja sudova u slučajevima izvršenja poništene odluke, kao i ukazivanju na odgovarajuće odredbe međunarodnih konvencija koje ostavljaju prostora za takvo delovanje. U okviru drugog dela rada će biti dat predlog rešenja reforme zakonodavstva arbitraže, koje bi trebalo da ubuduće spreči ovakvu praksu koja, ipak, ostavlja izvestan prostor za moguće zloupotrebe.

Ključne reči: *poništena arbitražna odluka, Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, Evropska konvencija o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži, delokalizacija arbitraže, javni poredak.*

^{1*} Istraživač saradnik u Institutu za uporedno pravo, Beograd, mirjanaglintic@yahoo.com

² Emmanuel Gaillard, “The Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin”, ICC Kongres u Parizu 1998, 38.

³ Njujorška konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka, 10.6. 1958, United Nations Treaty Series vol. 330, 38.

1. UVOD

Lica koja se obrate arbitraži radi rešavanja između njih nastalog spora, čine to kako bi dobile arbitražnu odluku kojom će biti regulisani njihovi sporni međusobni odnosi i koja će po svojoj pravnoj snazi biti izjednačena sa sudskom odlukom državnih sudova. Iako se stranke svojevolejno obraćaju arbitraži, jedna od njih može biti nezadovoljna krajnjim ishodom postupka i stoga će želiti da ga na određeni način izmeni.

Nezadovoljnoj stranci, koja ne želi dobrovoljno da pristupi izvršenju arbitražne odluke, stoje na raspolaganju tri načina za izmenu arbitražne odluke: ili da podnese žalbu protiv arbitražne odluke (što je izuzetno retko dozvoljeno u arbitražnom pravu), da podnese tužbu za poništaj odluke u zemlji u kojoj je doneta ili da sačeka da stranka koja je dobila spor, pokrene postupak izvršenja odluka, pa da pokuša da dokaže postojanje određenih smetnji, usled kojih će izvršenje odluke biti odbijeno.

Većinu nacionalnih sudova širom sveta karakteriše nastojanje da priznaju i izvrše strane arbitražne odluke. Prema Van den Bergu nacionalni sudovi su odbili priznanje stranih arbitražnih odluka u svega 10% slučajeva⁴ i moglo bi se reći da je pravni smisao arbitraže direktno proporcionalan mogućnosti izvršenja donetih odluka.

Sa druge strane, ukoliko dođe do poništaja arbitražne odluke, ona prestaje da postoji *ex tunc*, ne može proizvoditi ni jedno pravno dejstvo i, stoga, ne može biti podneta na priznanje i izvršenje u nekoj drugoj zemlji. Do 80ih godina prošlog veka, pitanje mogućnosti izvršenja poništene arbitražne odluke nije se ni postavljalo. Kretalo je se od premise da je arbitražna odluka pravosnažni akt koji dejstvuje sve dok ga nadležni državni sud, iz zakonom propisanih uslova, ne poništi i u tom pravcu se razvijala i praksa sudova.

Međutim, 1984. godine na scenu međunarodne trgovinske arbitraže stupa slučaj *Norsolor* i ukazuje da je pitanje mogućnosti priznanja i izvršenja odluke poništene u zemlji porekla napustilo teorijske okvire i da je prešlo na teren praktičnog. Posle ovog slučaja, slična situacija i pitanja su se ponovili u slučajevima *Chromalloy*⁵ i *Hilmatron*⁶. Sudska praksa je

⁴ Vid. Albert Jan van den Berg, „New York Convention of 1958: Refusals of Enforcement”, *ICC International Court of Arbitration Bulletin* 2/ 2007, 1.

⁵ *Chromalloy Aeroservices Inc v. Arab Republic of Egypt*, Supp F (DDC 1996), objavljena u XXII YBCA 1997, 1001-1012.

⁶ *Omnium de Traitement et de Valorisation v. Hilmatron*, objavljena u XXII YBCA 1996, 696- 701.

pokazala da je moguće priznati i izvršiti arbitražnu odluku poništenu u zemlji porekla i time stavila u zadatak teoriji da objasni taj „fenomen” i da ispita da li je on u saglasnosti sa postojećim propisima arbitražnog prava.

Navedeni slučajevi su doveli do podele teoretičara u 2 tabora⁷: na one *za* i na one *protiv* nove prakse. Podela je zasnovana, pre svega, na različitom shvatanju značaja sedišta arbitraže. Sa jedne strane se nalaze teoretičari koji smatraju da, kao što je sudu potreban *lex fori*, tako je i arbitražnom tribunalu potreban *lex arbitri* i da je potrebno da se arbitraža posmatra kao sastavni deo određenog nacionalnog poretka (najčešće poretka zemlje u kojoj se nalazi sedište arbitraže). Opet, pristalice tzv. internacionalističke koncepcije arbitraže smatraju da je arbitraža u potpunosti odvojena od bilo kog nacionalnog poretka i da je činjenica da je sedište arbitraže u određenoj zemlji potpuno marginalna.

Iako ova rasprava zvuči kao tipična teorijska rasprava, prihvatanje jedne ili druge teorije može dati na glavno pitanje ovog rada- da li se može priznati i izvršiti odluka poništena u zemlji porekla?

Kao i što je obično slučaj sa teorijskim raspravama, rešenje je negde na sredini. Naime, potrebe današnje međunarodne poslovne zajednice, u kojoj broj poslovnih transakcija svakodnevno raste, zahtevaju što pogodniji, što jednostavniji sistem za izvršenje arbitražnih odluka. Nemoguće je zanemariti prisutnu tendenciju globalizacije arbitražnog postupka, koja se ogleda, pre svega, u harmonizaciji propisa o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži, a sve sa ciljem da postane svejedno u kojoj zemlji se odvija arbitražni postupak. Međutim, osnovni nedostatak ovog internacionalističkog shvatanja ogleda se u tome što arbitraža, kada donese svoju odluku, završava svoju „misiju”. Ne poseduje mehanizam kojim bi obezbedila izvršenje odluke, u slučaju da je stranka ne izvrši dobrovoljno. Već stranka u čiju korist je doneta odluka, mora da se obrati sudu određene države koji joj može omogućiti izvršenje arbitražne odluke. Možda će u budućnosti, kad arbitraža uspe da obezbedi sopstvene mehanizme, biti moguće govoriti o potpunom odvajanju arbitraže od nacionalnih poredaka i o postojanju „plutajućih”, delokalizovanih arbitraža i njenih odluka. Do tada se mora prihvatiti činjenica da su države i njihovi pravosudni sistemi ti koji, ipak, postavljaju određene granice arbitraži, u okviru kojih se ona mora kretati.

Pomenuti slučajevi iz francuske sudske prakse, u kojima je došlo do priznanja i izvršenja poništenih odluka, predstavljaju znak uzbune da je potrebno izvršiti izmene u pravnoj regulativi arbitraže, koja i dalje daje

⁷ Mirjana Cukavac, „Izvršenje arbitražnih odluka poništenih u zemlji porekla”, *Pravni život* 12/ 1998, 327 fn. 1.

veliki značaj zemlji porekla odluke. Reforma pravnih okvira bi trebalo da ide u smeru ustanovljavanja univerzalno prihvaćenih principa i standarda za kontrolisanje odluka bilo u zemlji porekla bilo u zemlji izvršenja. Trebalo bi se voditi idejom smanjenja značaja „lokalnih standarda” nacionalnih poredaka i definisanja „međunarodnih standarda”, koji su opšte prihvaćeni, a koji se, ipak, moraju poštovati jer obezbeđuju postojanje „zdravog” arbitražnog postupka. „Bezuslovno poštovanje svih stranih sudskih odluka o poništaju arbitražnih odluka teško da će promovisati efikasnost arbitraže, s obzirom da se odluke mogu poništiti uz povredu osnovnih pojmova pravde.”⁸

2. PRIKAZ SLUČAJEVA PRAKSE PRIZNANJA I IZVRŠENJA ARBITRAŽNE ODLUKE PONIŠTENE U ZEMLJI POREKLA

142 zemlje su potpisnice Njujorške konvencije, tako da će se veliki procenat postupaka priznanja i izvršenja arbitražne odluke ovdijati upravo prema njenim pravilima. Osnovna ideja donošenja Njujorške konvencije je bila pojednostavljivanje pravila o postupku izvršenja arbitražne odluke, ali, s obzirom da ju je ratifikovao tako veliki broj zemalja, njena svrha je, takođe, postala i međunarodna harmonizacija propisa ove oblasti. Do pojave slučaja *Norsolor*, kao osnov za odbijanje priznanja i izvršenja arbitražne odluke je se navodio član V(1)(e) Njujorške konvencije, prema kom se „priznanje i izvršenje odluke može odbiti, na zahtev stranke, protiv koje se odluka i ističe, jedino ukoliko ta stranka podnese dokaz nadležnoj vlasti zemlje u kojoj se traži priznanje i izvršenje da odluka nije postala obaveza stranaka, ili da ju je poništila ili obustavila nadležna vlast zemlje u kojoj ili na osnovu čijeg je zakona doneta.” Međutim, posle stupanja na scenu nekoliko, u sledećim redovima opisanih, slučajeva, počelo je se vršiti jezičko tumačenje navedene odredbe Njujorške konvencije. Pre svega, iz razloga nepodudaranja engleske⁹ i francuske¹⁰ verzije teksta. Dok je se smatralo da engleska verzija daje članu V(1)(e) permisivni karakter, za francusku verziju je važno da predviđa obavezujuću prirodu citiranog člana i da sudovima ne ostavlja prostor za razmišljanja da li će izvršiti

⁸ William Park, „Duty and Discretion in International Arbitration”, *The American Journal of International Law* 4/1999, 805.

⁹ Engleska verzija člana V Njujorške konvencije glasi: „Recognition and enforcement of the award MAY BE refused...only if...”.

¹⁰ Fransucki tekst istog člana glasi: „Le reconnaissance et l’execution de la sentence ne seront refuses...”.

ili ne poništenu arbitražnu odluku. Sve ostale zvanične verzije teksta¹¹, izuzev engleske, prdviđaju obavezujući karakter pomenutog člana.

Međutim, iako je prema slovu francuske verzije Njujorške konvencije, sud dužan da odbije izvršenje poništene odluke, upravo su francuski sudovi ti koji su prvi počeli sa ovakvom praksom.

2.1. Slučaj *Norsolor* (*Norsolo S.A. v. Pabalk Ticaret Sirketi S.A.*)¹²

Arbitražni postupak u ovom predmetu je se vodio po tužbi turskog preduzeća Palbak protiv francuske firme Ugilor (kasnije joj je promenjen naziv u *Norsolor*), radi naknade štete zbog raskida ugovora o zastupanju. Arbitraža, koja je zasedala u Beču, odlučila je da je tuženi *Norsolor* dužan da plati tužiocu.

Na zahtev nezadovoljne stranke, Apelacioni sud u Beču je delimično poništio arbitražnu odluku¹³ usled toga što je o meritumu odlučeno primenom *lex mercatoria*, umesto primenom nekog nacionalnog prava kao što je zahtevao član 13 tada važećih ICC Pravila o arbitraži. Zbog delimičnog poništaja arbitražne odluke, Sud više instance u Parizu je odbio njenu egzekvaturu, pozivajući se na član V(1)(e) Njujorške konvencije.¹⁴ Međutim, odluku o odbijanju egzekvaturu je poništio francuski Kasacioni sud¹⁵ zbog pogrešne primene materijalnog prava. Naime, Kasacioni sud je smatrao da u konkretnom slučaju treba primeniti član VII Njujorške konvencije i na osnovu njega odobriti izvršenje odluke na osnovu povoljnijeg, u ovom slučaju francuskog prava. Ova odluka Kasacionog suda je zasnovana na članu 1502 Zakona o parničnom postupku, koji među uslovima za odbijanje priznanja i izvršenja arbitražne odluke ne predviđa

¹¹ Pored engleskog i francuskog jezika zvanični jezici Njujorške konvencije su kineski, španski i ruski jezik.

¹² *Norsolo S.A. v. Pabalk Ticaret Sirketi S.A.*, Odluka ICC, No 3131, objavljena u Rev. arb. 1983, 472.

¹³ Oberlandsgericht Wien, 29.01.1982, objavljena u Rev. arb. 1983.516.

¹⁴ Cour d’Appel de Paris, 19.11.1982, Rev. arb. 472/ 1983.

¹⁵ Cour de Cassation de Paris, 09.10.1984, Rev. Arb. 431/ 1985.

i poništaj te odluke u zemlji porekla.¹⁶ Kasacioni sud je još odlučio i da se predmet vrati na ponovno suđenje Sudu više instance u Parizu.

Postupajući po nalogu Kasacionog suda, sud u Parizu je odlučio da sačeka sa donošenjem odluke dok se Vrhovni sud Austrije ne izjasni o zahtevima za preispitivanje odluke Apelacionog suda u Beču o delimičnom poništaju arbitražne odluke. Vrhovni sud Austrije je poništio odluku Apelacionog suda u Beču, tako da ona više nije bila prepreka za dobijanje izvršenja arbitražne odluke u Francuskoj.

U ovom predmetu je Kasacioni sud Francuske po prvi put stao na stanovište da član VII Njujorške konvencije ima prioritet u primeni u odnosu na član V Konvencije, pa da se i primenom povoljnijeg prava mogu priznavati i strane arbitražne odluke poništene u zemlji porekla.

2.2. Slučaj Polish Ocean Line (*Societe Polish Ocean Line v. Societe Jolasry*)¹⁷

Slučaj *Norsolor* je bio praćen slučajem *Polish Ocean Line* (u daljem tekstu POL) iz 1993. godine. U arbitražnom postupku koji se odvijao u Poljskoj, francuska kompanija, Jolasry, je bila pobednik u arbitražnom postupku protiv POL. POL je podigao tužbu protiv odluke i uspeo da obezbedi da poljski sud zastane sa izvršenjem odluke, dok se ne sačeka ishod žalbenog postupka.

Sa druge strane, francuska kompanija je podnela zahtev za izvršenje arbitražne odluke u Francuskoj, koji je odobren, a zatim i potvrđen od strane Apelacionog suda u Parizu. POL je se potom obratio Kasacionom sudom ističući da arbitražna odluka ne bi trebalo da bude izvršena u Francuskoj pošto je suspendovana u Poljskoj. Međutim, Kasacioni sud je odlučio na sledeći način:

„Član VII Njujorške konvencije, čije su potpisnice i Francuska i Poljska, ne lišava ni jednu zainteresovanu stranu prava koje bi ona imala na način i u meri kako je to predviđeno prema zakonu zemlje u kojoj se poziva na ovu odluku. Kao rezultat takvog shvatanja, francuski sud ne

¹⁶ Čl. 1502 Zakona o parničnom postupku kao razloge za ulaganje žalbe na sudsku odluku kojom je odobreno priznanje i izvršenje arbitražne odluke navodi: 1) Ako je arbitar odlučivao bez sporazuma o arbitraži ili na osnovu sporazuma koji je ništav ili je istekao; 2) Ako je arbitražni sud bio neregularno konstituisan ili arbitar pojedinac neregularno određen; 3) Ako je arbitar odlučivao ne pridržavajući se misije koja mu je bila poverena; 4) Ako nije poštovan princip kontradiktornosti; 5) Ako su priznanje ili izvršenje suprotni međunarodnom javnom poretku.

¹⁷ *Societe Polish Ocean Line v. Societe Jolasry*, YBCA(1994) 662; Rev. Arb. 1993, 255.

može odbiti zahtev za izvršenje arbitražne odluke koja je suspendovana ili poništena od strane nadležnih vlasti zemlje u kojoj je doneta, ukoliko razlozi za odbijanje izvršenja, iako navedeni u članu V(1)(e) Njujorške konvencije, nisu među razlozima navedenim u članu 1502 Zakona o parničnom postupku.”¹⁸

Dok je u slučaju *Norsolor*, francuski Kasacioni sud stao na stanovište da član V(1)(e) Njujorške konvencije nije dovoljan razlog da se odbije priznanje izvršenja strane poništene arbitražne odluke, u slučaju *Polish Ocean Line* je još i istakao da član VII Njujorške konvencije i, posledično, član 1502 Zakona o parničnom postupku, imaju prevagu u odnosu na član V(1)(e) Njujorške konvencije.

2.3. Slučaj Hilmatron (*Omnium de Traitement et de Valorisation v. Hilmatron*)¹⁹

Činjenice vezane za slučaja Hilmatron su sledeće: 1980. godine engleska konsultantska kuća, Hilmatron, zaključila je ugovor sa OTV, francuskom kompanijom, čiji je cilj bio osvajanje alžirskog tržišta. Dogovorena je provizija za Hilmatron, a za rešavanje spora bila je ugovorena ICC arbitraža sa sedištem u Ženevi uz primenu prava kanona Ženeva. Pošto je, i pored uspeha posla, OTV za 1983. godinu je platila samo 50% dugovane provizije, Hilmatron je pokrenuo arbitražni postupak koji je okončan odbijanjem njegovog tužbenog zahteva. Švajcarski arbitar pojedinac je odbio tužbeni zahtev jer je smatrao da je ugovor između stranaka povredio mandatorne principe alžirskog prava, shodno kojima je zabranjeno korišćenje i davanje naknade posrednicima u ugovorima o javnim poslovima i stoga je smatrao da je ugovor između OTV i Hilmatrona nelegalan.²⁰

Na inicijativu tužene, OTV, Sud više instance u Parizu je odredio egzekvaturu navedene arbitražne odluke, koju je potvrdio i Apelacionu sud u Parizu svojom odlukom.²¹ Apelacioni sud u Parizu je odlučio da: „Član V(1)(e) Njujorške konvencije- prema kom se mora odbiti izvršenje odluke poništene u zemlji porekla- se ne primenjuje kada zakon zemlje izvršenja dozvoljava izvršenje takve odluke. U ovom predmetu, u Francuskoj se

¹⁸ Court de Cassation de Paris, 10.03.1993, XXIV YBCA, 662-63/ 1994.

¹⁹ *Omnium de Traitement et de Valorisation v. Hilmatron*, objavljena u XXII YBCA1996, 696- 701.

²⁰ Odluka ICC arbitraže, No 5622, 19.11.1988, Rev. arb 1993, 327- 42.

²¹ Cour d'Appell de Paris, 19.12.1991, Rev. arb. 300/ 1993.

traži priznanje i izvršenje odluke koja je doneta u Ženevi; odluka poništena od strane švajcarskog suda nije razlog za odbijanje izvršenja prema članu 1502 Zakona o parničnom postupku”.²²

Zasnivajući svoju odluku na slučajevima *Norsolor* i *Polish Ocean Line*, Apelacioni sud u Parizu je odlučio da se izvršenje nema više vršiti prema članu V Njujorške konvencije, već prema blažem francuskom pravu i članu 1502 Zakona o parničnom postupku.

Rešavajući po zahtevu engleskog preduzeća Hilmatron, kojim se to preduzeće žalilo na odluku Apelacionog suda u Parizu, francuski Kasacioni sud je potvrdio odluku Apelacionog suda u Parizu. U obrazloženju svog stava sud je naveo da je „niži sud u svojoj odluci zauzeo ispravan stav primenjujući član VII Njujorške konvencije, kada je podržao zahtev OTV na osnovu francuskog zakona, koji ne poznaje sve razloge navedene u članu V Njujorške konvencije. I na kraju, odluka doneta u Švajcarskoj je međunarodna arbitražna odluka koja nije integrisana u pravni sistem te države, tako da ona opstaje bez obzira na poništaj, te njeno priznanje u Francuskoj nije u suprotnosti sa međunarodnim javnim poretom”.²³ Ovakvo shvatanje suda je naknadno potvrđeno i slučaju *Putrabali* 2007. godine.

Međutim, u međuvremenu, Apelacioni sud u Ženevi je na zahtev engleskog preduzeća poništio navedenu arbitražnu odluku, čije je izvršenje već odobrio francuski sud. Navedenu odluku Apelacionog suda u Ženevi je potvrdio Savezni sud Švajcarske.²⁴

S pozivom na francusko-švajcarski Ugovor o sudstvu iz 1986. godine, Hilmatron je zahtevao priznanje odluke Saveznog suda Švajcarske, što je i učinio prvostepeni sud Nantera 1993. godine. Nakon poništaja arbitražne odluke, spor je ponovo podvrgnut arbitraži u Švajcarskoj, ovaj put pred drugim arbitrom pojedincem. Arbitar je doneo novu odluku kojom je, za razliku od prethodne arbitražne odluke, usvojio zahtev engleskog preduzeća Hilmatron i naložio tuženom OTV da plati proviziju za izvršene usluge. Hilmatron je pred nadležnim sudom u Nanteru pokrenuo postupak za dobijanje izvršenja nove arbitražne odluke, koje je i odobreno.²⁵

Na obe odluke koje je doneo Prvostepeni sud u Nanteru, OTV je podneo žalbe pred Apelacionim sudom u Versaju. Apelacioni sud u Versaju je pred sobom imao dve žalbe firme OTV: jednu kojom se

²² Čl. 34, st.2, t.iii UNCITRAL Model zakona.

²³ Cour de Cassation de Paris, 23.03.1994, XX YBCA 1995, 663- 665.

²⁴ Schweizerisches Bundesgericht, 17.04.1990, Rev. arb. 332/ 1993.

²⁵ Tribunal de Grande Instance de Nanterre, 25.02.1993, XX YBCA 524- 531/ 1995.

protivio priznanju odluke Saveznog suda Švajcarske o poništaju prve ICC arbitražne odluke donete u korist OTV i drugu protiv davanja izvršenja drugoj odluci ICC arbitraže donetoj u korist Hilmatrona²⁶. Sud je spojio predmete i je potvrdio obe nižestepene odluke.²⁷ Apelacioni sud u Versaju je u svojoj odluci izneo: „Protivno tezama OTV-a, francuski međunarodni poredak se ne protivi izvršenju druge arbitražne odluke donete pošto je prethodnoj odobreno izvršenje, iako poništena u zemlji porekla. Zaključiti drugačije bi značilo davanje prednosti odluci koja je prvo priznata ili izvršena u Francuskoj, kakva god da joj je vrednost u stranom pravnom sistemu. Takođe bi značilo priznavanje institutu izvršenja efekta koji daleko prevazilazi svoju svrhu: sigurno nije svrha izvršenja održavanje na snazi odluka koje su poništene u zemlji porekla”. Tako su na tlu Francuske postojale istovremeno dve kontradiktorne odluke o istom i između istih stranaka. Apelacioni sud u Versaju je uputio stranke na Kasacioni sud, kako bi on poništio jednu od njih na osnovu člana 618 francuskog Zakona o civilnoj proceduri. Vlanje versajskog Apelacionog suda se moglo tumačiti kao prikriveno protivljenje ideji izvršenja poništene odluke. S pozivom na *res iudicata*, francuski Kasacioni sud je poništio odluke suda u Versaju, čime je ostala na snazi samo njegova prva odluka kojom je priznata prva arbitražna odluka u korist OTV. Kasacioni sud nije davao objašnjenje na dugačko, već je samo napomenuo da je Apelacioni sud u Versaju povredio pravilo *res iudicata* iz člana 1351 Zakona o parničnom postupku potvrđujući izvršenje druge arbitražne odluke, jer: „...postojanje konačne francuske odluke koja se odnosi na isto pitanje između istih stranaka predstavlja prepreku bilo kom priznanju u Francuskoj sudskih ili arbitražnih odluka donetih u inostranstvu koje su nesaglasne sa njom”.

2.4. Slučaj *Bechtel (International Bechtel Co Ltd v. Department of Civil Aviation of Government of Dubai)*

Arbitar pojedinca, koji je zasedao u Dubajiu, doneo je arbitražnu odluku u postupku između američke inženjerske firme Bechtel i Odeljenja za civilnu avijaciju Dubajia (u daljem tekstu DAC), a na osnovu zakona Ujedinjenih Emirata. Arbitražna odluka je doneta u korist Bechtela a potom je Sud više instance u Parizu je doneo odluku o izvršenju ove odluke. Međutim, naknadno najviši građanski sud Ujedinjenih Emirata, Kasacioni sud u Dubajiu, poništava arbitražnu odluku zato što je arbitar

²⁶ OTV se žalio protiv odobravanja izvršenja druge donete arbitražne odluke jer je tvrdio da je prvo doneta arbitražna odluka *res iudicata* u Francuskoj, tako da bi izvršenje druge arbitražne odluke bilo protivno javnom poretu Francuske.

²⁷ Cour d’Appel de Versailles, 29.06.1995, XX YBCA 1995.

povredio mandatna procesna pravila postupka jer se svedeoci nisu zakleli pre saslušanja, tj. arbitar ih nije zakleo pre saslušanja. Obaveze iz zakona koji reguliše proceduralna pravila arbitražnog postupka se, pre svega, odnose na arbitra, a ne na stranke u postupku i zato je arbitrar obavezan da zaklinje svedoke i ta obaveza se ne može ignorisati ili obaviti drugačije nego što je predviđeno zakonom. Stoga, prema Kasacionom sudu, izjava svedoka neće biti validna niti sigurna osim ako svedok ne položi zakletvu pre saslušanja. Niti će se smatrati pouzdanim bilo šta što se zasniva na toj izjavi. Naročito, ako je odluka zasnovana na njoj.

U Francuskoj je odobreno izvršenje arbitražne odluke i DAC je podneo žalbu Apelacionom sudu u Parizu protiv te odluke. Između ostalog, DAC je zahtevao od Apelacionog suda da prizna odluku Kasacionog suda u Dubajiu o poništaju arbitražne odluke jer, usled poništaja, arbitražna odluka nije ispunjavala zahteve predviđene u članu 13(1) Ugovora o izvršenju zaključenog između Francuske i Ujedinjenih Emirata 9. septembra 1991. godine²⁸ i zato ne može biti predmet izvršenja u Francuskoj jer je još uvek bila predmet sudskog postupka u Dubajiu, kad je doneta odluka o njenom izvršenju 2003. godine.

Prema članu 13 „Francuska- Ujedinjeni Emirati ugovoru”, sudska odluka može biti priznata u Francuskoj samo onda kad više ne može biti predmet preispitivanja u Ujedinjenim Emiratima i shodno je podobna da bude izvršena u zemlji porekla. DAC je još izneo i tvrdnju da bi priznanje i izvršenje arbitražne odluke bilo protivno međunarodnom javnom poretku, što je smetnja izvršenju i prema članu 1502 francuskog Zakona o parničnom postupku.

Međutim, Apelacioni sud u Parizu je odbio sve argumente koje je izneo DAC. Kao početnu tačku, Apelacionu sud je izneo da se gorepomenuti Ugovor odnosi samo na sudske odluke, a doneta arbitražna odluka nije sudska odluka u smislu ovog Ugovora. Tako da nije potrebno da se iscrpe sva sredstva preispitivanja odluke u Ujedinjenim Emiratima i da ne mora da se čeka ishod odluke Kasacionog suda u Dubajiu, pre nego što se pristupi izvršenju arbitražne odluke u Francuskoj. Zahtev DAC da se prizna odluka Kasacionog suda u Dubajiu o poništaju arbitražne odluke je odbijen. Apelacioni sud u Parizu je istakao, pozivajući se na slučaj *Hilmatron*, da sudska odluka iz Dubajia nije podobna da se prizna na međunarodnom nivou jer su njena dejstva ograničena na jedan teritorijalni suverenitet.

²⁸ Na pitanje izvršenja se primenjuje Ugovor o izvršenju između Francuske i Ujedinjenih Emirata jer Ujedinjeni Emirati nisu potpisnica Njujorške konvencije.

Apelacioni sud je smatrao da je osnovni DAC argument- da se ne može pokrenuti postupak izvršenja odluke u Francuskoj ukoliko se odluka još može preispitivati u zemlji porekla- potpuno u nesaglasnosti sa osnovnim principima francuskog arbitražnog prava. Naime, jedan od osnovnih ciljeva francuskog Zakona o parničnom postupku je eliminisanje prepreka efikasnosti međunarodnih arbitražnih odluka, što je, takođe, princip potvrđen i u Ugovoru o izvršenju između Francuske i Ujedinjenih Emirata.

Interesantna je činjenica da je ista arbitražna odluka podneta na priznanje i izvršenje američkom prvostepenom sudu, koji je odbio da to učini.²⁹ Protiv ove odluke podneta je žalba pred Distriktskim sudom u Kolumbiji, ali je spor, ipak, okončan poravnanjem.

2.5. Slučaj *Putrabali (Socitete Putrabali Adyamulia v. SA Rena Holding et autre)*³⁰

U slučaju *Putrabali*, francuski Kasacioni sud je potvrdio svoje stanovište o mogućnosti izvršenja poništene arbitražne odluke.

Indonežanska kompanija, PT Putrabali Adyamulia (u daljem tekstu, Putrabali) i francuska kompanija, Est Epices, koja je kasnije promenila ime u Rena Holding (u daljem tekstu, Rena) su dogovorile brodski prevoz bibera. Rena je odbio da isplati dugovanu sumu jer je roba tokom transporta izgubljena na moru. Putrabali je usled takvog razvoja događaja, pokrenuo arbitražni postupak u Londonu, uz primenu IGPA³¹ Pravila. Odluka je doneta u korist Putrabali. Međutim, prema IGPA Pravilima, moguće je žaliti se na odluku arbitraže Odboru za žalbe, koji je i doneo odluku da je Rena bio izuzet od plaćanja dugovane cene bibera. Potom je ova odluka bila predmet žalbe engleskom Visokom sudu, koji je delimično poništio prema Engleskom arbitražnom zakonu. S obzirom da je sporna arbitražna odluka bila poništena, Odbor za žalbe je doneo drugu arbitražnu odluku u korist Putrabali.

U međuvremenu, Rena je podnela IGPA Odboru za žalbe arbitražnu odluku od 1. aprila 2001. godine. Tri nedelje po donošenju druge arbitražne odluke, Rena je dobio izvršenje prvobitne arbitražne

²⁹ *Department of Civil Aviation of the Government of Dubai v. International Bechtel Company Ltd*, 360 F Supp 2d 136, DDC 2005.

³⁰ *Socitete Putrabali Adyamulia v. SA Rena Holding et autre*, objavljena u Rev. arb 2007, 507.

³¹ International General Produce Association.

odluke od strane Suda više instance u Parizu. Protiv odluke kojom je odobreno izvršenje prvobitne odluke, podneta je žalba Apelacionom sudu u Parizu. Žalba je odbačena na osnovu člana 1502 francuskog Zakona o parničnom postupku³².

Putrabali je uspeo da od Suda više instance u Parizu dobije odluku o izvršenju druge arbitražne odluke, donete u njegovu korist. Ali Apelacioni sud je odbio odluku Suda više instance. U svojoj odluci Apelacioni sud je izneo da druga arbitražna odluka ne može biti izvršena jer je prvobitna odluka, koja se odnosi na iste stranke i na isti predmet spora, već bila prihvaćena za izvršenje u Francuskoj. Drugim rečima, druga arbitražna odluka nije mogla biti izvršena zbog *res iudicata* efekta arbitražne odluke. Potom je francuski Kasacioni sud je potvrdio obe odluke Apelacionog suda.³³

U svojoj prvoj odluci, koja se odnosila na odluku Apelacionog suda da izvrši prvobitnu arbitražnu odluku, Kasacioni sud je potvrdio tu odluku i istakao da međunarodna arbitražna odluka nije povezana ni za jedan nacionalni, državni poredak. Dalje, u svojoj odluci Kasacioni sud je rekao da valjanost odluke „međunarodne” arbitraže treba da bude ispitana prema pravilima zemlje u kojoj se traži izvršenje arbitražne odluke. Sud je još dodao da je tuženi imao pravo da zahteva izvršenje prve odluke u Francuskoj prema arbitražnoj klauzuli i prema IGPA Pravilima. Dalje, tuženi je imao pravo da se pozove na član 1504 Zakona o parničnom postupku, prema kom poništaj arbitražne odluke u zemlji porekla ne sprečava izvršenje odluke u Francuskoj.

U svojoj drugoj odluci, koja se odnosila na odluku Apelacionog suda, Kasacioni sud ju je potvrdio. Glavni razlog za takvu odluku je činjenica da je prva odluka Apelacionog suda, kojom je odobreno izvršenje prve arbitražne odluke, proizvela *res iudicata* efekat i da, stoga, predstavlja prepreku za izvršenje druge arbitražne odluke

3. TEORIJSKA ZASNOVANOST PRIZNANJA I IZVRŠENJA ARBITRAŽNE ODLUKE PONIŠTENE U ZEMLJI POREKLA

Trend Francuske u priznanju i izvršenju arbitražne odluke poništene u zemlji porekla pratili su i sudovi SAD-a u slučaju *Chromaloy*. Po pojavljivanju ovih slučajeva činilo je sa su Francuska i SAD razvile novi, jedinstven sistem tumačenja odredaba Njujorške konvencije. Međutim,

³² Cour d'Appel, 31.03.2005, Rev. arb. 3.665s/ 2006.

³³ Cour de Cassation de Paris, 29.06.2007, XXIV Arb, No. 05-18.053 i 0613.293.

neposredno posle dolazi do razdvajanja dveju praski jer je Francuska nastavila sa odobravanjem izvršenja poništenih odluka, a SAD je, pak, prestala sa istom.³⁴

Iako su na kraju sudovi Francuske i SAD odobrili izvršenje već poništene arbitražne odluke, logikom kojom su se vodili pri odlučivanju je bila različita³⁵. Dok je se prilikom razmatranja slučaja *Chromaloy* polazila od permisivne prirode člana V Njujorške konvencije, francuski sudovi su se vodili klauzulom povoljnijeg prava iz člana VII Njujorške konvencije, koji glasi: „Odredbe ove konvencije ne diraju u važnost multilateralnih ili bilateralnih sporazuma koje sklope države ugovornice u pogledu priznanja i izvršenja arbitražnih odluka i ne lišavaju ni jednu zainteresovanu stranu prava koje bi mogla imati da se koristi nekom arbitražnom odlukom na način i u meri koji su dopušteni zakonodavstvom ili ugovorom zemlje u kojoj se poziva na odluku”. Zagovornici francuske teorije su smatrali da član V Njujorške konvencije samo predstavlja smetnju istinskoj internacionalizaciji arbitraže, a uz to sama Konvencija ne predviđa osnove poništaja arbitražne odluke u zemlji porekla, usled čega, stranke nisu dovoljno „zaštićene”.³⁶ Ali, kao korektiv se onda uzima član VII sa svojom klauzulom povoljnijeg prava, koji „takođe otvara vrata nacionalnim jurisdikcijama da stvore domaća pravila za izvršenje međunarodnih odluka koja bi mogli da budu povoljniji od onih iz Konvencije”.³⁷ „Priznanje arbitražne odluke kao dela francuskog pravnog poretka će se ocenjivati samo prema standardima francuskog prava”.³⁸ Iako ovaj pristup zvuči logično i u skladu sa slovom Njujorške konvencije, postavlja se pitanje šta raditi u slučaju da sve potpisnice Konvencije uspostave svoja jedinstvena sopstvena pravila za izvršenje arbitražnih odluka. Naročito jer shodno ovom stavu, sudovi izvršenja prilikom svog odlučivanja ne uzimaju u obzir razloge koji su doveli do

³⁴ Slučajevi: *Baker Marine Ltd v. Chevron Ltd & Chevron Corp., Inc; Baker Marine Ltd. v. Danos abd Curole Marine Contractors*, 191 F3d 194(2d CIR.1999) i *Spier v. Calzaturificio Tecnica S.p.A*, 71 F. Supp. 2d 279(S.D.N.Y. 1999).

³⁵ Na kraju su se iskristalisala dva shvatanja objašnjenja ovog fenomena: tzv. „standard izvršenja prema Njujorškoj konvenciji” ili američko shvatanje i „tzv. „lokalni standardi izvršenja” ili francusko shvatanje. Navedena podela je preuzeta od Christopher Koch, „The Enforcement of Awards Annulled in their Place of Origin”, članak je predstavljen na V Bijenalu o arbitraži i alternativnom rešavanju sporova Centra za međunarodne studije prava, Salzburg 2008, 3.

³⁶ V. C. Koch, 3.

³⁷ C. Koch, 3.

³⁸ E. Gaillard, „The Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin”, *ICSID Review- Foreign Investment Law Journal*, 14/1999, 30.

poništaja arbitražne odluke u zemlji porekla.³⁹ I mora se prigovoriti samo još jedan nedostatak ovom sisitemu, a to je sistematsko odbijanje da se priznaju sudske odluke kojima je poništena arbitražna odluka, što je protivno principima međunarodnog privatnog prava.⁴⁰

Ne može se osporiti da Njujorška konvencija dozvoljava sudovima zemlje izvršenja da procene da li je poništaj odluke u zemlji porekla bio u saglasnosti sa opštom, izvršenju naklonjenom međunarodnom atmosferom. Poništaj odluke u zemlji porekla stvara pretpostavku da odluka nije pravno valjana i da, stoga, nema pravnih dejstava. Da bi oborila ovu pretpostavku, stranka koja želi da dobije izvršenje arbitražne odluke, po normalnom toku stvari, mora dokazati da odluci o poništaju ne bi trebalo priznati bilo kakvo dejstvo, Međutim, ako je odluka poništena u skladu sa tzv. lokalnim standardima, teret dokazivanja bi trebalo prebaciti na stranku koja se protivi izvršenju odluke. U ovom slučaju bi postojala pretpostavka da poništaj nije bio opravdan, da ne predstavlja povredu međunarodnih standarda izvršenja.⁴¹

Izneti slučajevi priznanja i izvršenja arbitražne odluke, kao i teorijski putevi kojima su se kretali sudovi u pomenutim, ukazuju samo na jedno, a to je na svest o nužnosti reforme Konvencije. Sudovi su, naravno, nastojali da iskoriste sve legitimne i legalne mogućnosti koje su im stajale na raspolaganju i činili su prave pravne „vratolimije” da bi u tome uspeli.

„Istina, uz ogradu da u globalnom svetu to treba učiniti na međunarodnom nivou, a ne pojedinačnim akcijama, tj. unilateralnom okretanju svom nacionalnom pravu, a na osnovu člana VII Njujorške konvencije”⁴² Upravo je u ovom citatu jasno definisan kurs kojim treba da se kreću izmene, pre svega, Njujorške konvencije- unifikacija standarda za kontrolu arbitražne odluke, bilo u zemlji porekla, bilo u zemlji priznanja i izvršenja. Nemoguće je udaljiti se od konkretnih nacionalnih poredaka. Jedan od velikih paradoksa arbitraže je taj što joj potrebna saradnja sa javnim vlastima određena države, od kojih, opet, želi da se oslobodi.

³⁹ Moguće je da zemlja porekla sadrži mnogo dužu listu razloga za poništaj odluke nego zemlja izvršenja, što je slučaj sa čl. 68 engleskog Arbitražnog zakona. Ili je moguće da imaju istu listu razloga, ali da različito tumače iste osnove.

⁴⁰ Vid. Alexis Mourre, „A Propos des Articles V et VII de la Convention de New York et de la Reconnaissance des Sentences Annulées dans leurs pays d'origine: Ou va-t-on après les arrêts *Termo Rio et Putrabali?*”, *Rev. Arb.* 263/ 2008, 263, 281, navedno prema C. Koch, 21.

⁴¹ Vid. J. Paulsson, „The Case of of Disregarding LSAs (Local Standard Annulments) under the New York Convention”, *The American Review of International Arbitration* 2/1996.

⁴² W. Park, 810.

Kontrola arbitražne odluke se može, a i odvijaće se u više pravnih poredaka jer je to realnost, iako možda konfuzna i neuredna. U igri je više pravnih poredaka, koji mogu dati pravni efekat jednoj odluci. Sa jedne strane, nalaze se sudovi zemlje porekla odluke, a sa druge strane su sudovi u zemlji izvršenja. Usled toga javlja se i praktičan problem jer dva različita pravna poretka mogu doći do različitih rešenja istog problema. Stoga je neophodno da se ustanove što jedinstvenija pravila po kojima će se vršiti kontrola jedne odluke. Sudovi svake zemlje će sebe uvek posmatrati kao državne organe jedne zemlje, koji „jednostavo govore ono što je izraz pravnog poretka čiji su deo”⁴³.

Uzor za delimično rešavanje ovog pitanja bi mogla biti Evropska konvencije o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži⁴⁴, koja u svom članu IX predviđa da će poništaj arbitražne odluke u jednoj zemlji potpisnici Konvencije predstavljati osnov odbijanja priznanja i izvršenja u drugoj zemlji članici samo ukoliko je osnov poništaja bio neki od Konvencijom predviđenih razloga.⁴⁵ Ovako definisano pravilo ne ostavlja nikakve nedoumice da li se odluka može ili mora odbiti i sl. Umesto da se državama nameće kako da definišu svoje razloge za poništaj odluke, ovakvo rešenje bi samo „upozoravalo” stranke koje sudske odluke o poništaju će imati međunarodni karakter i da poništaj odluke na osnovu „lokalnih standarda” ne bi bio valjan osnov odbijanja priznanja i izvršenja te iste odluke.

Međutim, prema profesoru Kneževiću⁴⁶, veliki nedostatak liste razloga za poništaj arbitražne odluke predviđene u Evropskoj konvenciji je što se na njoj ne nalazi povreda javnog poretka. Povreda javnog poretka se predviđa kao razlog poništaja u velikom broju nacionalnih zakonodavstava i izborom sedišta arbitraže stranke se podvrgavaju spor procesnim pravilima jasno određenog pravnog sistema, pa je teško zamislivo da će se odobriti priznanje i izvršenje odluke koja je poništena jer predstavlja povredu osnovnih vrednosti tog sistema. Iz pravnih i, nadasve, praktičnih razloga arbitri će voditi računa o javnom poretku države sedišta arbitraže, države čije je pravo merodavno, kao i države gde će se tražiti izvršenje odluke. Javni poredak je jedna promenljiva kategorija, čija se

⁴³ Jan Paulsson, „Arbitration in Three Dimensions”, *Law, Society and Economy Working Paper* 2/2010, 13.

⁴⁴ Stranka bi mogla da okuša svoju sreću u 27 država potpisnice Njujorške konvencije, navedeno prema E. Gaillard (1999), 38.

⁴⁵ Nesposobnost stranaka i invalidnost arbitražnog sporazuma; povreda prava odbrane; povreda pravila o nadležnosti arbitraže, zajedno sa prekoračenjem ovlašćenja arbitara i povreda pravila o sastavu veća ili arbitražnoj proceduri.

⁴⁶ Gašo Knežević, „Priznanje i izvršenje arbitražne odluke poništene u zemlji njenog porekla: kontraverze u viđenju problema”, *Pravo i privreda* 3-4/1999b, 32.

sadržina teško definiše. Kad se još uzme u obzir da bi trebalo voditi računa o javnom poretku više zemalja, stvar se dodatno komplukuje.⁴⁷

Rešenje bi moglo biti uvršćivanja pojma međunarodnog javnog poretka na listu smetnji priznanju i izvršenja. Međunarodni javni poredak nastoji da zaštiti osnovne vrednosti i opšteusvojene principe u međunarodnoj zajednici. Obuhvata pravila prirodnog prava, principe pravde i pravičnosti, *ius cogens* norme međunarodnog javnog prava, etičke principe uz pružanje podrške osnovnim ljudskim pravima, savesnosti i poštenju, opšteprihvaćenim pravilima međunarodne trgovine i ukidanje svih oblika diskriminacije.⁴⁸

Prilikom definisanja kako nacionalnog, tako i međunarodnog javnog poretka, problem predstavlja njegovo svojstvo „kaučuk norme” koja omogućuje da se putem njega, posredno, izvrši kontrola merituma odluke, što, svakako, nije zadatak državnih sudova. Zato bi se u zadatak „reformatora” pravnih okvira arbitraže moralo staviti i davanje konkretnih smernica državnim sudovima na koji način, što restriktivnije, da tumače ovaj pojam.

4. ZAKLJUČAK

Prikazani slučajevi francuske i američke prakse su pokazali da pitanje priznanja i izvršenja arbitražnih odluka poništenih u zemlji porekla nije predmet teorijskih rasprava, već i da je prešlo na teren praktičnog i postalo deo prakse pojedinih zemalja, pre svega, Francuske. U svom postupanju sudovi su razvili posebna pravila i mehanizme, uz iskorišćavanje postojećih pravnih rešenja, pomoću kojih je moguće dobiti egzektivu poništenih odluka.

Izvršenje poništenih odluka od strane sudova se ne može okarakterisati kao vrsta njihovog „hira”, već ga treba razumeti kao signliziranje na neophodne izmene pravne regulative međunarodne arbitraže. Osnovna izmena bi trebalo da se sastoji u postizanju jednoobraznosti i predvidljivosti sudbine arbitražnih odluka predviđanjem jedinstvenih, na međunarodnom nivou postavljenih standarda kojima će

⁴⁷ Različiti pravni poreci imaju različita poimanja poretka, npr. austrijsko shvatanja izjednačava javni poredak i *ius cogens* norme, nemački tumače javni poredak znatno uže i sl. Vid. M. Ročkomanović, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Niš, Niš 1995, 191 i dalje.

⁴⁸ Vid. M. Petrović, *Rešavanje sporova pred međunarodnom trgovačkom arbitražom*, Pravni fakultet, Kragujevac 1996, 176.

se vršiti kontrola odluka kako u zemlji porekla u postupku poništaja, tako i u zemlji egzektivure. Kontrola sudske odluke mora postojati jer se na taj način omogućava postojanje i funkcionisanje arbitražnog poretka u kojem nema mesta za manjive odluke i koji će, usled toga, uživati poverenje svojih korisnika. Postojanje različitih nacionalnih pristupa ovom pitanju će neminovno voditi nekonzistentnosti u izvršenju arbitražnih odluka i nikako ne pomaže ostvarenju navedenog cilja. Više je pravnih poredaka u kojima će doći do kontrole arbitražne odluke i to je činjenica o kojoj bi trebalo da se vodi računa pri donošenju arbitražne odluke. Država porekla odluke nije jedina od koje će arbitražna odluka dobiti pravnu snagu, tu su još i zemlje u kojima može doći do izvršenja iste. Opet, sa druge strane, prihvatanje shvatanja da su arbitražne odluke potpuno delokalizovane od bilo kog nacionalnog pravnog poretka, takođe, nije rešenje problema sve dok arbitražna ne poseduje sopstvene mehanizme za izvršenje svojih odluka. „Zaista su nacionalni pravni poreci ti iz kojih arbitražni sporazumi, i posledično i arbitražne odluke, izvlače svoju pravnu i obavezujuću snagu”.⁴⁹

Izmena zakonodavstva u ovom slučaju je dugotrajan proces u kome se mora fino balansirati između slučajeva u kojima je poništaj odluke u zemlji porekla bio opravdan i onih u kojima nije bilo mesta takvoj odluci suda. Ali na tom pitanju treba raditi i rešavati ga što pre jer ovakvo postupanje sudova predstavlja pogodan poligon za zloupotrebe i pod čijim okriljem može doći do izbegavanja poštovanja sudskih i arbitražnih odluka.

⁴⁹ E. Gaillard (1999), 45.

master Mirjana Glintić^{50*}

**RECONNAISSANCE ET EXÉCUTION EN DROIT
FRANÇAIS
D'UNE SENTENCE ARBITRALE ANNULÉE DANS SON
PAYS D'ORIGINE**

Résumé

Les juridictions de la République française ont été parmi les premières à reconnaître et exécuter une sentence arbitrale qui a été annulée dans son pays d'origine. Par la suite, ce même modèle a été suivi par les États-Unis. Pour cette raison, il faut prendre avec réserve les propos railleurs de Albert van den Berg, selon lesquels « lorsqu'une décision arbitrale a été annulée dans son pays d'origine, la partie peut toujours tenter sa chance en France »⁵¹, la pratique ayant démontré qu'une situation identique peut se reproduire dans d'autres États. Les juridictions nationales ont obéi à une logique différente lors de la prise de décision dans ces cas d'espèce, et ont au final abouti au même résultat – autorisation d'exécuter une sentence annulée.

L'objectif de cette étude est de relever les défauts de la réglementation existante en matière d'arbitrage, en se référant tout particulièrement à la Convention de New York pour la reconnaissance et l'exécution des sentences arbitrales étrangères. Cette étude se compose de deux parties, avec une introduction et une conclusion. Dans la première partie, sont présentés des cas concrets les plus connus de la jurisprudence française ayant donné lieu à reconnaissance et exécution d'une sentence arbitrale. La deuxième partie est consacrée aux arguments théoriquement fondés, invoqués par les tribunaux dans les cas d'exécution d'une sentence annulée, ainsi qu'aux dispositions pertinentes des conventions internationales permettant une marge de manoeuvre à de telles décisions juridictionnelles. La deuxième partie de cette étude présente également une proposition de solution de la réforme de la législation relative à

⁵⁰ * Assistant de recherche à l'Institut de droit comparé de Belgrade

⁵¹ Emmanuel Gaillard, "The Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin", ICC Congress in Paris 1998, 38.

l'arbitrage, visant à prévenir une telle pratique dans l'avenir laquelle est, pour autant, propice aux abus potentiels.

***Mots-clés:** Sentence arbitrale annulée, Convention de New York pour la reconnaissance et l'exécution des sentences arbitrales étrangères, Convention européenne sur l'arbitrage commercial international, délocalisation de l'arbitrage, ordre public.*

master Mirjana Glintić^{52*}

**RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF ARBITRAL
AWARD ANNULLED IN THE COUNTRY OF ORIGIN IN
FRENCH LAW**

French courts were the first ones to recognize and enforce the arbitral awards that were previously annulled in the country of origin. Later the United States of America followed this example and practice. For that reason the Albert van den Berg's taunting statement "When the arbitral award is annulled in the country of origin, the party can still try its luck in France"⁵³ should be taken with caution. These national courts were guided by different logic, but the final result in both countries was the same- allowance to enforce annulled awards.

The aim of this Paper is to point out the deficiency of the existing legislation, especially in the New York Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards, in this field. The Paper will consist of two parts, plus Introduction and Conclusion. In the first part the concrete cases from French practice, when it occurred that the annulled awards were recognized and enforced, are presented. The second part is dedicated to the arguments and provisions of international conventions that French courts used to explain their practice. One segment of the second part will be dedicated to the proposal for the reform of arbitration legislation, which should contribute to the prevention of this kind of practice, that leaves certain place for misuse.

⁵² * Research assistant at the Institute of Comparative Law, Belgrade

⁵³ Emmanuel Gaillard, "The Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin", ICC Congress in Paris 1998, 38.

Key words: *annulled arbitral award, New York Convention on Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, European Convention on International Commercial Arbitration, delocalization of arbitration, public order.*

dr Ana Čović^{1*}

USVOJENJE U PRAVU FRANCUSKE

Usvojenje predstavlja oblik zaštite dece bez roditeljskog staranja, koji za razliku od hraniteljstva i starateljstva, detetu obezbeđuje trajnu zaštitu i odrastanje u porodičnoj sredini. U radu će biti analizirane odredbe Francuskog građanskog zakonika koje regulišu institut usvojenja, sa posebnim osvrtom na najnovije izmene koje omogućavaju istopolnim parovima zaključenje braka i usvojenje dece. Na međunarodnom nivou, ova oblast je regulisana Haškom konvencijom o zaštiti dece i saradnji u međudržavnom usvojenju koju je i Francuska ratifikovala. Zasnivanjem međudržavnog usvojenja dete menja državu porekla, a poslednjih godina su uočene brojne zloupotrebe u praksi. Sa druge strane, za decu za koju se ne mogu naći usvojitelji među domaćim državljanima, ono, često, predstavlja najbolju opciju za zbrinjavanje. Stoga, treba dati odgovor na pitanje na koji način je unapređena praksa u oblasti usvojenja nakon ratifikacije ove konvencije i kakav je preovlađujući trend kada su u pitanju njihova zasnivanja.

Ključne reči: *usvojenje, pravo Francuske, međudržavno usvojenje, Haška konvencija o zaštiti dece i saradnji u međudržavnom usvojenju.*

1. UVODNE NAPOMENE

Odredbe Francuskog građanskog zakonika koje regulišu institut usvojenja, revidirane su nekoliko puta.² Zakonik je donet 1804. godine i u to vreme je regulisao samo nepotpuno usvojenje. Usvojitelj je moglo biti lice sa navršениh 50 godina života, bez bioloških potomaka, a usvojiti se moglo samo punoletno lice sa ciljem da se produži porodica usvojitelja. Usvojenje maloletne dece dozvoljeno je izmenama iz 1923. godine, kada je i starosna granica snižena sa 50 na 40 godina, a kasnije reformom iz

¹ * Naučni saradnik u Institutu za uporedno pravo u Beogradu. E-mail: tankosicana@yahoo.com

² Code civil, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEX000006070721>